

skega pravosodja niso še povsod po državi uspeli dvigniti se do svoje resnične neodvisnosti. V mislih imam dve skrajnosti, katerina je posvetil pozornost že IV. plenum, in sicer prvo, ki se kaže v tem, da se ti organi zaradi strahu pred intervencijo in vmešavanjem političnih organov izolirajo od njih in se trdovratno držijo črke zakona, ter drugo, ki pa je v resnici že zelo redka, da se namreč organi kazenskega pravosodja podrejujejo nekaterim vodilnim posameznikom ali skupinam. Oba pojava sta nedvomno škodljiva ne le za nadaljnji razvoj in kvaliteto našega pravosodja, ampak tudi nasploh za borbo proti kriminaliteti in to ravno v zvezi z vprašanjem o vlogi in udeležbi javnosti v tej borbi. Tu bi se kritika ne smela skrbeti samo ali v prvi vrsti na organe kazenskega pravosodja, marveč predvsem na tiste politične vodilne organe, ki se še niso mogli otresti mentalitete o transmisijah. Toda organi kazenskega pravosodja niso nikakršne transmisije in ne smejo služiti nikakršnim posameznikom ali skupinskim interesom, nikakršnim enodnevnim interesom kakšne bolj ali manj upravičene politične taktike. Organi kazenskega pravosodja morajo biti organi, ki samostojno in odgovorno ter povsem zavestno ocenjujejo položaj svojega območja, ki izrekajo svoje

sodbe na podlagi zakona, upoštevajoč pri tem v kar največji meri pravičnost, in ki s tem podpirajo pozitivne težnje naše družbe ter prispevajo k utrjevanju pozitivnih vrednot v zavesti ljudi. Pri tem bi morali omenjeni organi seveda sodelovati z vsemi drugimi političnimi, družbenimi in strokovnimi činitelji kot enakopravni in samostojni organi za dosego ciljev, ki so vsem isti, namreč boljšega in sročnejšega življenja naših ljudi. Takšen položaj in takšno delovanje organov kazenskega pravosodja je po mojem mnenju eden bistvenih pogojev za večji uspeh boja proti kriminaliteti v naši družbi, pa tudi eden bistvenih pogojev za večjo udeležbo delovnih ljudi in njihovih političnih ter družbenih organizacij v tem boju. To bi ne le povzdignilo avtoriteto teh organov in zaupanje v njihovo kvaliteto delo in njihovo pravičnost, marveč bi povzdignilo zaupanje ljudi v socialistični družbeni sistem nasploh, ker bi se tudi na tem področju v večji meri uresničevali visoki moralni in etični ideali, ki jih imajo naši ljudje pred očmi, kadar govorijo o socializmu. Spreminjanje človeških idealov v resničnost, premagovanje prepadov med ideali in resničnostjo, je eden najosnovnejših pogojev za zmanjšanje kriminalitete in njej podobnih negativnih družbenih pojavov.

Na rob diskusiji

Ker bo celotno gradivo s posvetovanja v Splitu objavljeno na drugem mestu, piscu tega zapisa ne gre za to, da bi povezal poglavitno vsebino vseh prispevkov v diskusiji. Želim pa opozoriti na nekaj poglavitnih problemov, ki jih je razprava ob referatu in koreferatu osvetlila, pri čemer se bom omejil na tiste, ki so po moji, vsekakor osebni presoji glede na tehtnost diskusijskega podajanja ali pa že sami po sebi dajali ton posvetovanju.

Razen tega pa se mi zdita potrebni še dve nadaljnji uvodni opombi. Predvsem je treba poudariti pozitivno stran posvetovanja že zaradi njegove solidne strokovne ravni, zlasti pa zaradi tega, kar se skriva za njim. Posvetovanje me prepričuje, da se je po drugem kongresu pravnikov Jugoslavije (Zagreb 1958), ki je obravnaval podobna vprašanja, na področju boja zoper kriminaliteto marsikaj spremenilo na bolje; govorimo lahko o precej številnih in konkretnih prizadevanjih za osvetlitev problema kriminalitete s solidnimi analizami, to pa prav s stališča oziroma s težnjo, najti nekaj osnovnih vzvodov in pravo smer za delovanje pri preprečevanju družbenih patoloških pojavov. Ugotavljam lahko, da so udeleženci posvetovanja v disku-

siji (z nekaj prav osamljenimi izjemami) prepričljivo opozorili, da smo nekje na širši fronti že krenili po poti lastnega osveščanja, poglobljanja v družbene probleme in njihovega spoznavanja. To se kaže v tem, da se na splošno odklanja nekaj še zelo trdna vera v vsemoč državne represije, in v tem, da se iščejo tiste šibke točke v družbeni sredini in atmosferi, ob kateri se zatikajo, večasih pa tudi ustavljajo in razbijajo poskusi, postaviti družbeno akcijo na tem področju na solidno, strokovno utemeljeno izhodišče in ji začrtati pravilno akcijsko smer.

Potrebno pa se mi tudi zdi opozoriti na to, da naslednji prikaz problemov v diskusiji, ki izhaja predvsem iz ekstremnih ocen in poudarja zlasti tako imenovana šibka mesta v družbeni akciji, z ničimer ne zmanjšuje optimistične prognoze za nadaljnji razvoj prizadevanj za preprečevanje kriminalitete. Posvetovanje v Splitu je gotovo pomembna etapa na tej poti.

Katere poglavitne probleme bi torej lahko izluščili iz obširnega gradiva, ki ga je prispevalo 21 diskutantov na posvetovanju?

1. Kar zadeva širše in konkretno družbeno okolje, tako imenovano javnost na splošno, je treba ugotoviti, da je javnost bodisi pov-

sem nezainteresirana za pojave družbenega nereda in za tiste okoliščine, ki jih pogojujejo, ali pa je (drug ekstrem) skoraj panično vzburkana in tako tudi reagira na posamične, sicer izredno hude negativne pojave, kot so na primer huda kazniva dejanja nasilja. Vzrok za ta dva ekstrema pa je pravzaprav isti: neinformiranost ali, kar je lahko še hujše, napačna informiranost. Tu je treba posebej poudariti vlogo tiska in drugih sodobnih sredstev za množično komuniciranje, tako imenovanih ustvarjalcev in usmerjevalcev javnega mnenja. Več diskutantov je osvetlilo ta problem z obeh strani: glede manire — ali je ta izvirna ali izraz teženj po posnemanju tujih vzorov, je pač manj pomembno — poročati o takšnih pojavih, iz domačih ali tujih logov, senzacionalistično, brez pravega občutka za objektivnost in za večkrat zelo potrebno ter razumljivo diskretnost glede prizadetih občanov; z druge strani pa so opozorili na problem, ki se kaže v pasivnosti tistih činiteljev, ki bi morali prispevati k temu, da se ton in raven obveščanja javnosti kvalitetno spremenita, da se humanizirata in spravita v družbi ustrezne okvire. Tako se znova odpira vprašanje o vlogi sodišč in drugih državnih organov, pa tudi strokovnih in družbenih organizacij z zelo širokim, pa tudi ožjim akcijskim področjem, prav glede na to, kako daleč sega odmev ali celo učinek določenih negativnih pojavov. Gre za to, kako ti organi in organizacije prekoračujejo svoje ožje strokovne in delovne okvire in se vključujejo v oblikovanje javnega mnenja.

2. Drug problem, ki se navezuje na prvega, je problem postopnega omejevanja državne intervencije v procesu odmiranja države na tem področju in prizadevanja, da se prenese težišče preventivne dejavnosti, pa tudi boj zoper družbene patološke pojave na družbene in strokovne organizacije. Seveda ne gre za to, da se zamenja državna represija z družbeno, ampak gre za nekaj kvalitetno drugega.

3. Nadaljnji splošni problem, ki ga je treba posebej poudariti ob diskusiji, je problem načrtnega, nekampanjskega in povezanega (koordiniranega) preventivnega delovanja v osnovni družbeni politični enoti, v komuni; za delovne organizacije je še posebej aktualno, da se ohranijo že utrjeni, pozitivni družbeni standardi in razvijajo novi. Pri tem je posebej pereča skrb za tako imenovane sezonske delavce; to ni samo skrb za njihov »telesni blagor«, ampak prizadevna in organizirana stalna pomoč, da vjamejo korak z novim okoljem, da se socializirajo in asimilirajo v zanje novih življenjskih razmerah in atmosferi. Le ob takšnih izhodiščih je lahko učinkovita družbena obsodba posameznih ne-

gativnih pojavov, o kateri so govorili nekateri diskutanti, misleč pri tem na obsodbo ožjega, pa tudi širšega okolja, ki take pojave odklanja in tako preprečuje, da bi postali vzorec za ponašanje. Za posameznika, ki je ravnal v nasprotju s splošno prizanimi normami za ponašanje, pomeni le takšna obsodba pomoč pri njegovem osveščanju.

4. Posebno področje, ki je bilo v središču zanimanja, je področje mladinske kriminalitete in drugih pojavov otroške ter mladinske razpuščenosti, iztirjenosti, brezperspektivnosti ali kakor že lahko poimenujemo različne pojave pri našem mladem rodu v procesu dozorevanja. Navedel bom samo nekaj ugotovitev in vprašanj.

Ob že kar stereotipnem problemu, kako organizirati tako imenovani »prosti čas«, postaja zlasti pomembna posebna kriminogena situacija ali atmosfera za šolsko in vajensko mladino predvsem v večjih mestih. Gre za pojav, da se v teh mestih tudi zaradi večjih možnosti, pa tudi spodbud za izmikanje pred rednimi delovnimi in učnimi dolžnostmi dosti te mladine odteguje rednemu pouku in delu.

Kako omejiti, če ne preprečiti, negativni vpliv filmov, bulvarske publicistike in drugih podobnih »aktivnosti«, ki jih skomercializirana podjetnost tistih, ki se s tem ukvarjajo, ob vsej in mimo družbene načelnosti spravlja na trg? Mladina, ki je tu množični potrošnik, si tudi tako izbira »vzorke« za svoje uveljavljanje oziroma se »osvešča« v negativnem pomenu. Če je eden izmed diskutantov na zastarel, danes skoraj ozkosrčen način opozoril na oblike dela z mladino, je vendar med drugimi opozoril na vedno živ problem vsebine in metode delovanja v mladinskih organizacijah, pa tudi v drugih organizacijah, ki delajo z mladino in zanjo, vsaj kolikor gre za posebno preventivno delovanje.

5. Ožji, na prvi pogled samo strokovni problem, ki pa je vendar splošen družben problem, prav nič nov, pa izredno pereč, je problem tako imenovane postpenalne pomoči, to je, pomoči odpuščenim obsojencem in tistim mladoletnikom, ki so prebili določen čas v vzgojnih zavodih ali vzgojnopoboljševalnih domovih. Tu je posebno očitno protislovje med relativno visoko ravniyo našega penitenciarne sistema in sistema za prevzgojitev mladoletnih storilcev kaznivih dejanj in, lahko bi rekli, postpenalno »razpuščenostjo«, ki je tako pomemben činitelj povratništva.

Ob omenjenih in drugih problemih se je tako odvijala diskusija na posvetovanju in ker njen ton ni bil kritikastrstvo niti zanese-njaštvo, ampak družbeni realizem, pomeni tudi zaradi tega to posvetovanje dobro napoved za prihodnost.

Prof. Peter Kobe